

OLDAMBT ONDER WATER

De kranten hebben er bol van gestaan. Voor- en weinig tegenstanders van het door de pers al snel genoemde Atlantis van Beukema, of het Verdrunken land van Torum gaven hun argumenten over de ideeën van een inundatie van een groot deel van het Oldambt. De mensen achter het idee zijn Jan Timmer en Wim Haasken.

Architect Jan Timmer en Wim Haasken, in het dagelijks leven distriktshoofd bos- en landbouwschap bij het ministerie van Landbouw, maar bij dit plan op zeer persoonlijke titel betrokken, vertellen wat de concrete aanleiding is voor hun plan.

In het voorjaar van 1989 vroeg de RPD in het kader van de uitwerking van de 4e Nota R.O., om voorbeeldplannen. Een van de thema's betrof de uitwerking van het begrip cascoplanning in landelijke gebieden. Hoewel het merenplan naar aanleiding van deze vraag is ontstaan, is besloten om het niet in te zenden omdat de maatschappelijke waarde van het plan die van voorbeeldfunctie verre overtrof. Het zou jammer zijn als het merenplan als voorbeeldplan uiteindelijk in een lade zou belanden.

In het streekplan van 1985 is voor het 'Schiereiland van Winschoten' het uitgangspunt van de inrichting van het landschap, omdat deze pleistocene opduiking boven het landschap zou uitsteken. *'Kijk je nu echter naar dit in de ijstijd gevormde schiereiland, dan steekt dit door inklinking niet veel meer uit boven het landschap. Alleen de randen liggen nog hoog'*, aldus Timmer.

Samen met Wim Haasken heeft Jan Timmer een plan ontwikkeld om een deel van het Oldambt te inunderen. Een plan dat in een stroomversnelling is gekomen en waar curieus genoeg de politiek en de ruimtelijke ordening het voortouw hebben genomen en de landbouw niet of nauwelijks dwars ligt, hetgeen zo mogelijk nog curieuzer is. Het plan behelst de realisatie van een groot zeilmeer in Oost-Groningen, globaal gelegen tussen het Midwolderbos, Midwolda, Oostwold, Finsterwolde, Hongerige Wolf, Kostverloren, Drieboorg, Nieuweschans, Nieuw Beerta, Beerta en rijksweg 42 nabij Winschoten. Langs de

Jan Abrahamse

FOTO: ANEMARIE KAMP

Wim Haasken en Jan Timmer

noordelijke rand van het schiereiland heeft zich een okkupatie ontwikkeld in de vorm van wegdorpen: Westerlee, Scheemda, Midwolda, Oostwold, Finsterwolde. Ten zuiden hiervan lag een hoogveengebied tot aan de hoogte waarop Winschoten ligt. Het bodemmateriaal van de gestuwde ring bestaat uit kleileem en potklei, waardoor de invloed van de zee beperkt bleef tot de buitenste flanken van deze ring. De zee heeft daar dan ook een dik kleipakket afgezet wat door landaanwinning vanaf dit schiereiland op zee is gewonnen. Het landschapsbeeld is grootschalig en open. De landbouwbedrijven zijn groot en hebben een bouwplan wat voornamelijk gericht is op de teelt van granen. De bebouwing in de streekdorpen wordt getypeerd door grote boerderijen met vaak de restanten van onder architectuur (landschapsstijl) aangeklede tuinen nog aanwezig. Het project omvat 2500 ha water inclusief een relatief klein moerasgebied bij Nieuweschans en

in eerste instantie 500 ha uitloopgebied. In een later stadium is nog eens 1000 ha uitloopgebied aan het plan toegevoegd, mede vanwege eventuele mogelijkheden voor bosbouw. Het plan beslaat het gebied, dat de overgang vormt tussen het Oldambt en het pleistocene 'schiereiland' Winschoten. Het heeft een oppervlakte van in totaal 4000 ha. Voorgesteld wordt om in het lage midden van dit gebied een plassen- en merenlabyrint te ontwikkelen en dit watersysteem als boezemgebied te koppelen aan de Westerwoldse A. Daarnaast is het mogelijk het plan te koppelen aan het Termuntenzijldiep. Het uitloopgebied van 1500 ha kan worden gebruikt voor (produktie)bosbouw en het realiseren van voorzieningen op het gebied van verblijf (hotels, bungalows, campings), dagtoerisme en recreatie (strand, wandelen, fietsen, natuurbeleving, etc.). Naar de mening van een ambtelijke werkgroep voegt het eveneens een forse dimensie toe aan

de ontwikkeling van Nieuweschans als Kuurcentrum. Door uitvoering van het projekt zal Nieuweschans een knooppunt worden tussen bosgebieden in het zuiden en water en wetlands in het westen.

Grootschalig

Timmer en Haasken zijn van mening dat je juist in het Oldambt de zaak grootschalig moet aanpakken. Dit gebied kan economisch gezien het hoofd niet boven water houden, doordat de vergrijzing en ontgroening van de bevolking snel doorzet en de grootschalige akkerbouw via Brusselse maatregelen geen schijn van kans heeft. Eind verleden jaar heeft het ministerie van Landbouw haar goedkeuring gehecht aan de braaklegging van 3250 ha in dit gebied, dat is meer dan tien procent van het landbouwareaal. Om het hoofd te bieden aan deze koude sanering is dit plan mede ontwikkeld. Het te inrunderen gebied heeft een natuur-recreatie functie, waarbij de nadruk ligt op de recreatie-ontwikkeling.

Jan Timmer: 'In de 4e Nota Ruimtelijke Ordening en het Natuurbeleidsplan kennen we in Groningen de ontwikkeling van een natte zone van natuurgebieden tussen het Zuidlaardermeer richting de Eems ten oosten van Delfzijl, in aansluiting bij het natuurgebied van de Dollard. Verder zien we de ontwikkeling van het gebied rond de Westerwoldse A als natuurgebied. Ons gebied ligt hiertussen in en je kan de recreatie dan opvangen in dit gebied en ook kun je natuurontwikkeling voorstaan.' Wim Haasken vult aan dat 'het uit productie nemen van akkerbouwgebied al een belangrijke natuurwaarde is, als je het gebied onder water zet, ontstaan potenties voor een waterbiotoop. Daarnaast ontwikkelen zich oevermilieus o.a. met riet. De natuurontwikkeling kan zich met name in de droog natte gradient voltrekken en verbindingen kunnen worden gelegd met de Westerwoldse hoogwaardige natuurlijke milieus; bij uitstrek de biotoop voor de visolter. Op de hogere delen kunnen bostypen worden ontwikkeld, variërend van het elzen-zegge-broekbos, het eiken haagbeukenbos, het vochtig winter eikenbeukenbos en het gierst-gras beukenbos, in een parkachtig landschap aansluitend op de monumentale boerderijen die een nieuwe functie in de verzorgende steer kunnen krijgen.'

Het gebied sluit aan op de Ennemaborg die in eigendom is van Het Groninger Landschap. Verder heb je Meerland, een hoogveenrestant van Staatsbosbeheer, dat ook het natuurbouw-projects van de Tjamme ontwikkelt. Vogelwaarden liggen in relatie met de Dollard en de andere natte gebieden in Groningen. Bijkomende voordelen zijn volgens de plannenmakers dat in een dergelijk gebied een grote vraag zal rijzen naar ontwikkeling van kwaliteitsbouwlokaties. Veel kleine arbeiderswoningen centraal in het

gebied zullen als recreatie of tweede woning gaan functioneren.

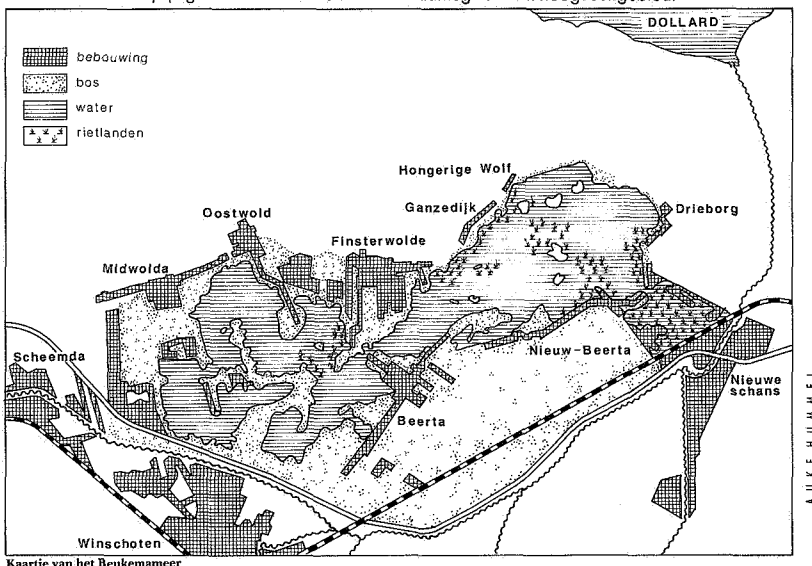
Doordat aan het graanareaal een grote oppervlakte wordt onttrokken wordt een bijdrage geleverd aan het indammen van de overproductie, hetgeen de concurrentiepositie van de blijvers zal verbeteren.

Een dijkje doorsteken

Op de vraag hoe je dit gebied onder water krijgt en ook beheersbaar houdt, antwoordt Jan Timmer: 'Onder water zetten is simpel. Het gebied ligt beneden de zeespiegel dus je steekt een dijkje door van de Westerwoldse A bij Nieuweschans en dan loopt het zo vol. In gesprek met het waterschap Reiderzijvest bleek dat ook zij positief willen meedenken over deze plannen. In het gebied dat beneden de nul-meterlijn ligt, bevinden zich acht landbouwschuren. Voor het westelijke deel moet je een paar onnatuurlijke ingrepen plegen door een dijk te bouwen bij Meerland en Ekamp (2 gehuchten tussen Oost-

Positieve reacties

Zoals gesteld is dit plan enthousiast tot redelijk enthousiast ontvangen. De Groninger Mij van Landbouw, afdeling Beerta heeft inmiddels besloten het plan te bevorderen. Timmer en Haasken hebben vooraf een groot aantal mensen benaderd, zowel landbouwers, gemeentebesturen en het waterschap. Het waterschap had praktische bezwaren, omdat het hele gebied momenteel bemalen wordt via de Hongerige Wolf. Als het meer er komt dan moet daar ook een praktische oplossing voor komen, aldus Jan Timmer. Maar ook gedeputeerde Gerard Beukema was enthousiast en heeft het voorgelegd aan de Dienst Ruimtelijke Ordening van de provincie. Er is een werkgroep Multisektooraal Projekt Nieuweschans ingesteld en in mei/juni komt er een haalbaarheidsonderzoek. Ook politiek wordt er verder op ingesprongen, tenslotte staan de statenverkiezingen weer voor de deur. D'66 heeft een variant gelanceerd in de vorm van de aanleg van een hoogveengebied.

wolde en Winschoten). Langs de randen van het meer zul je kades moeten aanleggen.'

Op de vraag wat een ander kost, zegt Timmer 'De aankoop van gronden, de vernietiging van infrastructuur, nieuwe infrastructuur van dijken, kaden, bruggen of tunnels en wegen bedraagt f 100 miljoen. Voor de inrichting en dorpsvernieuwing heb je nog f 200 miljoen nodig.'

Een beleid dat gebiedsgericht is kan nieuwe impulsen geven aan de werkgelegenheid en kan het woonklimaat en het imago van het Oldambt verbeteren en dient tot instandhouding en verbetering van de leefbaarheid en de verbetering van het landelijk gebied. Kortom een initiatief dat alle aandacht verdient en hopelijk niet zo veel weerstanden oplevert als vergelijkbare plannen in Friesland en Noord-Holland.